

تقدیم به ساحت نورانی امام الرئوف

علی بن موسی الرضا (علیه السلام)

www.ketab.ir

خستگی فرهنگی

ببست عامل خستگی در کارهای فرهنگی

محمد صادق پور

انتشارات روایت فتح

هرگونه بهره‌برداری متنی، صوتی، تصویری و نرم‌افزاری
(شبکه‌های اجتماعی، یادگست و...) از کل اثر مجاز نیست
(استفاده تبلیغی و ترویجی کوتاه بلامانع است.)

خستگی فرهنگی

بسیست عامل خستگی در کارهای فرهنگی

نویسنده: محمد صادق پور

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۳، شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

طراح جلد: مهدی آریان

صفحه‌آرا: فاطمه قلی‌نژاد

ویراستار: زینب آخوندی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۳۰-۶۸۶-۱

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

حقوق چاپ و نشر برای انتشارات روایت فتح محفوظ است.

صادق‌پور، محمد، ۱۳۶۵-

خستگی فرهنگی: بیست عامل خستگی در کارهای فرهنگی / محمد صادق پور؛
ویراستار زینب آخوندی. تهران: انتشارات روایت فتح، ۱۴۰۳. ۲۲۴ ص.

ISBN: 978-600-330-686-8

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

یادداشت: چاپ قبلی: ساقی، ۱۴۰۲.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۲۳ - ۲۲۴.

۱. مدیریت فرهنگی -- ایران -- آینده‌نگری

۲. Cultural animation -- Iran -- Forecasting

۳. مدیریت فرهنگی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

۴. Cultural animation -- Religious aspects -- Islam

۵. فرهنگ اسلامی -- ایران

۶. Culture, Islamic -- Iran

رده بندی کنگره: HM۶۲۱

رده بندی دیویی: ۳۰۶/۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۹۶۵۷۳۰۷

دفتر: ۸۸۸۰۹۷۴۸، فروشگاه: ۸۸۸۹۷۸۱۴، پخش: ۸۸۸۵۳۹۰۸

نشانی: تهران، میدان فردوسی، خیابان شهید سپهبد قمری، شماره ۱۶

فهرست

۷	مقدمه
۱۱	پیشگفتار
۱۵	۱. نداشتن هدف
۲۷	۲. هدف اشتباه
۳۹	۳. نداشتن استمرار
۴۹	۴. هدفی که وسیله را توجیه می‌کند
۶۱	۵. توجه نکردن به دعا و توسل
۷۱	۶. نبود خلاقیت و هنر
۸۳	۷. جزیره‌ای کار کردن
۹۳	۸. طرح‌های بی‌برنامه و ناگهانی
۱۰۳	۹. ترجیح کمیّت بر کیفیت
۱۱۱	۱۰. وابستگی به فرد
۱۱۹	۱۱. کادرسازی نکردن

۱۳۱. اختلاف میان اعضا
۱۴۱. بی اخلاصی
۱۵۱. فهم نادرست از کار فرهنگی و اصول تربیتی
۱۶۱. خرافات و تناقضات عقلی
۱۷۱. عجله
۱۸۳. راکد شدن
۱۹۱. نبود تشکیلات درونی
۲۰۱. بروکراسی
۲۰۹. عافیت طلبی
۲۱۹. منابع عربی
۲۲۳. منابع فارسی

www.ketab.ir

❁ مقدمه

فرهنگ غنی و درخشان ایران، پس از اتصال به ارزش‌های دین مقدس اسلام، به نعمتی عظیم تبدیل شد. ثمات سعادت انسان‌ها را هموار کرده است. به خصوص تجلی این تقارن دلپذیر، بعد از انقلاب اسلامی ایران جلوه بیشتری یافت. هیچ ایرانی شیعه و دغدغه‌مندی نمی‌تواند در برابر رنگ باختن ارزش‌های فرهنگی و افزایش ناهنجاری‌های فرهنگی، بی تفاوت باشد. مقام معظم رهبری نیز در اهمیت مقوله فرهنگ فرمودند: «فرهنگ، هویت یک ملت است؛ ارزش‌های فرهنگی، روح و معنای حقیقی یک ملت است.^۱ اولویت بسیار مهم کشور، فرهنگ است.^۲» زیرا چشم بستن بر

۱. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، در تاریخ ۱۳۹۲/۹/۱۹.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=24721>

۲. بیانات در دیدار اعضای رئیس‌جمهور و اعضای هیئت دولت، در تاریخ ۱۳۹۵/۶/۳.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=34162>

انحرافات فرهنگی و عبور ساده‌انگارانه از دسیسه‌های دقیق و طولانی مدت دشمن، در بلندمدت به سوءعاقبت شهروندان و فروپاشی این تمدن اصیل منجر می‌شود.

آحاد مردم در برابر حفاظت از فرهنگ مسئولند، اما در این میان نقش نخبگان و فعالان عرصه فرهنگی پررنگ‌تر است. آنان به واقع محافظان حریم مقدس و متعالی فرهنگ هستند که برای رفع موانع و مقابله با حمله‌های دشمن و گسترش فرهنگ ایرانی اسلامی، سراز پا نشناخته و شبانه‌روز مشغول کار و جهاد هستند تا بتوانند گمشده بشر امروز، یعنی آرامش، معنویت و ایمان را به او هدیه دهند.

کار فرهنگی در عصر جهانی‌سازی، بسیار پیچیده است که باید با نگاهی واقعی و عمیق و دوراندیش به اصول عرصه پای نهاد. هر برنامه‌ای باید همراه با هدف‌گذاری و نقشه راه و ارزیابی دقیق باشد، در غیر این صورت معلوم نیست به نتیجه برسد. متأسفانه این راه پوخته و شیب، پهلوانان بزرگی را زمین‌گیر کرده است؛ پهلوانانی که روزی با تمام قوا و پیراز انگیزه‌های زیبا وارد این عرصه شدند، اما بعد از مدتی، با روح و روانی خسته از آن خارج و به گوشه‌نشینان این عرصه تبدیل شدند!

سؤال مهم این است که چرا نخبگان و فعالان فرهنگی بعد از مدتی فعالیت، گوشه‌نشین می‌شوند؟

روزی از یک کارآفرین موفق پرسیدم رمز موفقیت شما چه بود؟ پاسخ داد: «اغلب مردم وقتی می‌خواهند شغلی را راه‌اندازی کنند، به سراغ افراد موفق آن شغل می‌روند و زرق و برق آن شغل مانع دیدن موانع و خطرهای می‌شود، اما من به سراغ

افرادی رفتیم که در آن شغل، زمین خورده بودند. نقاط ضعف آن‌ها را کشف کردم تا از آنجا ضربه نخورم، برای همین موفق شدم.»

نگارش این کتاب نیز در همین جهت است. افراد مشتاقی که می‌خواهند پایه عرصه متعالی فرهنگی بگذارند، باید بدانند چه موانع و خطرهایی بر سر راه آن‌هاست که امکان دارد آن‌ها را زمین بزند. این کتاب به شما کمک می‌کند پیش از ورود به کار فرهنگی با موانعی که می‌تواند شما را خسته و فرسوده کند، آشنا شوید. در نهایت پیش از مطالعه کتاب به نکات چهارگانه زیر توجه کنید:

۱. آسیب‌یابی عرصه فرهنگی یکی از رسالت‌های مهم فعالان فرهنگی است که می‌تواند به پالایش اهداف، انگیزه‌ها، رویه‌ها و راهکارها منجر شود. همچنین در میدان جنگ فرهنگ به شناسایی ضعف‌ها، خود نشانه قوت است؛ بر همین اساس کتاب پیس‌روشنی است در راستای آسیب‌یابی فرهنگی.

۲. مخاطب اصلی این کتاب، جوانان مشتاق و عزیزی هستند که می‌خواهند وارد فعالیت‌های فرهنگی شوند یا به تازگی وارد این فعالیت‌ها شده‌اند؛ بنابراین با پیشگیری از عوامل مطروحه در این کتاب، می‌توانند از خستگی و فرسایش خود جلوگیری کنند.

۳. برای هر یک از عوامل خستگی فرهنگی، می‌توان یک جلد کتاب نوشت، اما در این کتاب قصد آشنایی اجمالی با این مشکلات و آسیب‌ها را داریم؛ لذا بعد از کشف مشکل، باید همت کرده و با مطالعات تخصصی و مشاوره با اهالی فرهنگ، آن را رفع یا دفع کنید.

۴. بی شک رفع هر یک از این موانع، به زمان و تمرین نیاز دارد؛ بنابراین فکر نکنید که با خواندن یک کتاب، همه مشکلات حل می شود و بدانید اساساً کار فرهنگی همیشه با چالش هایی همراه است و این هنر عنصر فرهنگی است که آن را رفع کند.

۵. نیازی نیست فصل های کتاب را به سرعت خوانده و آن را تمام کنید. آرام آرام هر فصل را بخوانید و روی نکات مطروحه فکر کنید و با خود و مجموعه خود تطبیق دهید.

www.ketab.ir

❖ پیشگفتار

در همه سال‌هایی که مشغول کار فرهنگی بوده‌ام، با حجم زیادی از نیروهای خسته یا تلف‌شده فرهنگی و کار بهترین حالت نیروهایی که دچار روزمرگی فرهنگی شده‌اند، مواجه بوده‌ام و هم‌چنین مجموعه‌هایی که بعد از سال‌ها فعالیت، هیچ نتیجه درخور توجهی نداشته‌اند، کسانی که قرار بود هم خودشان رشد و حرکت داشته باشند هم اعضای مجموعه‌شان، اما بعد از چند سال فعالیت فقط درجا زده‌اند! البته وجود افراد و مجموعه‌های خلاق و هدفمند همیشه برآیم موجب امید و سرزندگی بودند، ولی صد حیف که خیلی نبودند.

همیشه این دغدغه را داشتم که چرا در جبهه انقلاب این همه وقت و امکانات و از همه مهم‌تر نیروهای عظیم انسانی که می‌شد با آن‌ها کارهای بزرگی کرد تا دنیا را تبکان داد، در حال هدر رفتن است؟ چرا لشکر با صفا و مخلصی که تمام وجودش را حب اهل بیت (علیهم‌السلام) پر کرده است، همانند اهل بیت (علیهم‌السلام) اهل هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی دقیق و بلندمدت نیستند؟ چرا با وجود ارادت به

رهبرانی بزرگ و منظم و اهل وحدت همانند امام خمینی و امام خامنه‌ای، بسیاری از کارهای فرهنگی، نامنظم و از هم گسیخته است؟
 یک تاجر اقتصادی حواسش را جمع می‌کند، همه جوانب را می‌سنجد تا ضرر نکند و سرمایه‌اش بر باد نرود، اما اگر بر باد رفت، فقط خسارت مالی خورده یا نهایتاً به دیگری خسارت مالی زده است. با این حال همه به او دلداری می‌دهند که «خدا را شکر که تنت سالم است، ان شاء الله کار می‌کنی و جبران می‌کنی.»

ولی کار فرهنگی با کار اقتصادی فرق می‌کند. اگر در کار اقتصادی، خطا و اشتباهی، شما سر بزنند، مال تان تلف می‌شود، اما در عرصه فرهنگ یک اشتباه فرهنگی، همان دست به لطمات و خسارت‌های روحی سنگین و گاهی جبران‌ناپذیر منجر می‌شود. برای مثال اگر در مواجهه با مخاطبان متنوع خود، سعه صدر و آگاهی کافی نداشته باشید، ممکن است با رفتار یا کلام نابجایی، آن‌ها را از مسیر دینداری خارج کنید.
 قبل از اینکه دست به کاری بزنیم یا کاری را ادامه بدهیم، بهتر است کمی صبر کنیم، خلوتی داشته باشیم و چند سؤال از خودمان بپرسیم:

در کار فرهنگی به دنبال چه می‌گردیم؟ آیا من در حال رشد هستم یا مثل تابلوی راهنمایی شده‌ام که خودش ایستاده و حرکتی ندارد، اما دیگران را به سمت سعادت راهنمایی می‌کند؟ برنامه بلندمدت من برای مجموعه و مخاطبانم چیست؟ قرار است آن‌ها را به کدام قله برسانم؟

این بی‌پروایی در کار فرهنگی از کجا نشئت می‌گیرد؟ چرا بی‌گدار به آب می‌زنیم؟ چرا در حوزه فرهنگ و کار فرهنگی مطالعه نمی‌کنیم؟ چرا

از تجربه‌های افراد قدیمی و کارکشته در این مسیر پرپیچ و خم کمک نمی‌گیریم؟ با این همه وقتی که از نوجوان‌ها و جوان‌ها تلف کرده‌ایم، چه کنیم؟ با این روح و روان خسته که توان ادامه مسیر را ندارد، چه کنیم؟ این نگرانی برای دوستان و همسنگران مان در مجموعه‌های فرهنگی، به خصوص آن‌هایی که با دغدغه‌هایی نشست گرفته از قلبی صاف و بی‌ریا، تازه وارد میدان جنگ فرهنگی شده‌اند، ما را بر آن داشت تا آفت‌ها و منندهای کار فرهنگی را در قالب کتابی تقدیم این عزیزان کنیم تا مسیر را به خطا نزنند و خسته نشوند و بتوانند خودشان و اعضای مجموعه‌شان را لحظه به لحظه رشد دهند.

کیسهٔ سوراخ‌راهر چه پر کنید، باز هم خالی برای تان نمی‌ماند، اول باید منفذها و سوراخ‌ها را دوخت، بعد کم‌کم مشغول جمع‌آوری شد؛ بنابراین در کتاب پیش‌رو به اشکالات و کاستی‌های عناصر فرهنگی پرداختیم پرداخت که به خسته شدن و بی‌ثمری آن‌ها منجر می‌شود.^۱

ما در این انبار گندم می‌کنیم	گندم جمع آمده گم می‌کنیم
می‌نیدیشیم آخر ما به هوش	کین خلل در گندم‌ست از مکر موش
موش تا انبار ما حفره زده‌ست	واز فنش انبار ما ویران شده‌ست
اول ای جان دفع شر موش کن	وانگهان در جمع گندم جوش کن
بشنو از اخبار آن صدرالصدور	لا صَلَوةَ تَمَّ إِلَّا بِالْحُضُورِ
گر نه موشی دزد در انبار ماست	گندم اعمال چل ساله کجاست ^۱

محمد صادق پور